

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för hälsvetenskap

”Inget var viktigare än drogen”

- En litteraturstudie om ungdomars erfarenheter av missbruk med
samtidig kriminalitet

Emma Baldesjö & Sandra Gustafsson
Handledare: Håkan Nilsson
Examensarbete i vårdvetenskap,
Socialpsykiatrisk vård, 15hp
Kandidatnivå
VT 2021

Svensk titel: “Inget var viktigare än drogen” - En litteraturstudie om ungdomars erfarenheter av missbruk med samtidig kriminalitet.

Engelsk titel: “Nothing was more important than the drug” – A literature review about adolescents experiences of substance abuse with co-occurring criminality.

Författarna: Emma Baldesjö, Sandra Gustafsson

Institution: Högskolan Väst, Institutionen for hälsovetenskap

Arbetets art: Examensarbete i vårdvetenskap, 15 HP

Program/kurs: Socialpsykiatrisk vård, 180 HP

Termin/år: VT2021

Antal sidor: 22

Sammanfattning

Bakgrund: Synen på narkotika har blivit mer liberal och frekvensen av substansbruk hos ungdomar har ökat. Ungdomar anser att narkotikaklassade preparat har blivit mer lättillgängliga. Ungdomsåren är en riskfaktor för både narkotikabruk och kriminalitet. Ungdomsbrottslighetens omfattning har inte förändrats mycket sedan 70-talet, dock blir brotten allvarligare och vanligare i yngre ålder. Ungdomar är den mest brottsaktiva gruppen i samhället. Brottsligheten kan dock ofta ses som en övergående fas.

Syfte: Syftet med denna litteraturstudie är att beskriva ungdomars erfarenheter av att lida av ett missbruk med samtidig kriminalitet.

Metod: Studien är en litteraturöversikt. Datainsamlingen gjordes genom systematiska informationssökningar med bestämda inklusions- och exklusionskriterier. Analysmetoden som användes var Aveyards tematiska analysmodell. Nio artiklar ansågs ha ett relevant resultat som kunde besvara studiens syfte samt ha hög kvalitet.

Resultat: Resultatet presenteras utifrån fyra teman och nio subteman. De fyra temana som framkom var "Från nöje till problem", "Den sociala arenans dubbla roll", "Förändrat beteende och psykisk ohälsa" samt "Vård- och rättssystemets komplexitet".

Slutsatser: Narkotikabruket gick från att bruka för nöjets skull till att problem skapades. Att bruka tyngre narkotika sker ofta i samband med brott i grupp och är ofta kopplat till grovre brottslighet. Det framkom att en trygg och säker miljö under uppväxten var en skyddsfaktor som minskade risken för narkotikabruk och kriminalitet i ungdomsåren.

Nyckelord: Droger, kriminalitet, missbruk, narkotika, narkotikaförsäljning, psykisk hälsa, ungdomar, ungdomsbrottslighet

Abstract

Background: The view on drugs has become more liberal and the frequency of substance use among youth has increased. Adolescents also believe that illegal drugs are more easily accessible. The adolescent years are a risk factor for drug use and criminality. The extent of juvenile delinquency has not changed much since the 1970s, however, the crimes have become more serious and more common in younger ages. Adolescents are the most criminally active group in society. However, crime can often be seen as a transient phase.

Aim: The aim of this literature review is to describe adolescents experiences of substance abuse with co-occurring criminality.

Method: The method used in this study was a literature review. Data was collected through systematic information searches with specific inclusion and exclusion criteria. The method used to analyse the articles was Aveyard's thematic analysis model. Nine articles were considered to have a result that could answer the aim of the study and to be of high quality.

Findings: The results are presented based on four themes and nine sub-themes. The four themes that emerged were "From recreational use to problems", "The dual role of the social arena", "Changed behaviour and mental health" and "The complexity of the care- and justice system".

Conclusion: The use of narcotics went from using for the sake of fun to creating problems. Heavier drugs were often associated with committing crimes in groups as well as committing more serious crimes. The importance of a safe and secure environment during childhood were a protective factor which could reduce the risk of drug use and criminality in adolescence.

Keywords: Adolescents, criminality, delinquency, dealing drugs, drugs, mental health, narcotics, substance abuse.

Innehåll

Inledning	1
Bakgrund	1
Droger	1
Cannabis.....	2
Missbruk som diagnos	3
Ungdomar och droger	2
Ungdomsbrottslighet.....	4
Vårdvetenskapligt perspektiv.....	5
Problemformulering	6
Syfte	6
Metod	6
Litteratursökning.....	6
Urval	6
Analys	7
Etiska överväganden	7
Resultat	8
Från nöje till problem.....	8
Förändrad användning	8
Brottslighetens avsikt.....	8
Förståelse för konsekvenserna	9
Den sociala arenans dubbla roll	9
Att influeras av umgänget.....	9
Att påverka eller bli påverkad av familjen.....	10
Att vara exkluderad.....	11
Strävan efter ett liv i lyx.....	11
Förändrat beteende och psykisk ohälsa.....	11
Vård- och rättssystemets komplexitet.....	12
Ett svårnavigerat vårdssystem	12
Brister i vården efter frisläppning	13
Diskussion	13
Metoddiskussion	13
Resultatdiskussion.....	14
Konklusion	17
Praktiska implikationer	18
Förslag till fortsatt kunskapsutveckling	18
Referenslista	19

Bilagor

I Sökvägar för systematisk informationssökning

II Översiktsanalys av vetenskapliga artiklar

III Mall för kvalitetsbedömning av studie med kvalitativ metod

IV Mall för kvalitetsbedömning av studie med kvantitativ metod

Inledning

Den alltmer liberala synen på narkotika de senaste åren har lett till en ökad användning, även bland ungdomar. Den stora utsträckningen av ungdomars narkotikabruk kan idag klassas som ett samhällsproblem. Det är en hårfin linje att bruka narkotika för nöjet till att utveckla ett missbruk. Medan det finns flera riskfaktorer som kan driva en individ till missbruk påpekar Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, (2015) att åldern 13–15 är en riskfaktor i sig. Att lida av ett missbruk ökar sannolikheten för att utveckla ett kriminellt beteende, även om det inte är en självklarhet (Sharp m.fl. 2019). Även ung ålder är en riskfaktor för att begå kriminella handlingar (Carlsen-Landy m.fl. 2019). Undersökningar från Brottsförebyggande rådet, BRÅ, (2020) konstaterar att cirka hälften av eleverna i årskurs nio har begått en kriminell handling under de senaste 12 månaderna. Tidigare forskning har lagt stort fokus på ungdomsbrottslighet samt missbruksproblematik hos ungdomar som separata ämnen. Dessa två fenomen är något som till fördel kan diskuteras som något sammanhängande och är därmed angeläget att studera. Denna studie har för avsikt att undersöka hur litteraturen beskriver ungdomars erfarenheter av missbruk med samtidig kriminalitet för att få en fördjupad förståelse kring ämnet. Det är viktigt för professionella som arbetar med denna målgrupp att förstå samt få kunskap om ungdomars narkotikaanvändning och kriminella beteende. De professionella behöver sedan kunna praktiskt applicera kunskapen inom ramen för den enskilde yrkesrollen för att kunna bemöta och hjälpa de drabbade individerna. Erhållen kunskap från denna studie är avsedd att bidra till ett ökat underlag för utvecklandet av arbetet med denna målgrupp.

Bakgrund

Droger

Ett sätt att definiera en drog på är ett preparat som är sinnesförändrande och kan vara beroendeframkallande (Drugsmart, u.å.). Det finns både legala och illegala droger. Legala droger inkluderar alkohol och tobak. Till de illegala drogerna hör narkotikaklassade preparat. I narkotikastrafflagen (SFS 1968:64) 8§ definieras narkotika: ”Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper eller effekter”. I den här studien kommer skribenterna fokusera på narkotikaklassade preparat som lett till ett missbruk. Vid tillfällena kommer benämningen droger att användas i resultatet. Detta för att ungdomarna använder den benämningen för narkotikaklassade preparat.

Fox m.fl. (2013) förklarar att droger har både direkta och långvariga konsekvenser på hälsan. De direkta konsekvenserna syftar till de effekter en individ kan uppleva i samband med användandet av drogen. Det kan skilja sig för olika droger men exempel på detta, vid låga doser, är eufori, utmattning och upplevelse av att vara skarpsinnig. Vid höga doser kan bieffekterna vara irritabilitet, paranoia, panik, repetitivt stereotypiskt beteende, kallsvettningar, utvidgade pupiller, snabb och oregelbunden hjärtrytm, stroke och krampanfall. Ett upprepat användande av droger kan med tiden leda till kroniska hälsokonsekvenser. Konsekvenserna kan bero på effekten av droger eller metoden för hur drogen konsumeras (Fox m.fl., 2013). Genom att röka droger finns risken för kronisk hosta, luftrörskatarr och lung- och luftvägscancer. Droger som tas intravenöst kan leda till bakteriell endokardit, abscesser, lunginflammation och leversjukdom. Intravenös droganvändning och delning av injektionsnålar medför en risk för potentiellt dödliga blodburna sjukdomar, exempelvis HIV och hepatit. Kroniskt marijuanamissbruk har visat sig leda till depression, ångest och hos vissa individer, med en föreliggande sårbarhet, schizofreniliknande tillstånd.

Hallucinogener kan leda till flashbacks och posthallucinatorisk perceptionsstörning. Ecstasy och kokain kan båda leda till impulsivitet, irritabilitet, sömnstörningar, ångest och missbruk. Kokain ökar risken för att utveckla sällsynta sjukdomar som systemisk lupus erythematosus (SLE), kärlinflammation, Goodpastures syndrom, Stevens-Johnson syndrom och en rad njursjukdomar (Fox m.fl., 2013). Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, (2020) lyfter att droger inte bara påverkar den enskilde individen utan även dennes omgivning och samhället i stort. Tre områden behöver tas i beaktande för hur konsekvenserna av droganvändningen kan komma att se ut: Vad drogen ger för medicinsk skada hos användaren, hur beroendeframkallande drogen är och vad för skada droganvändningen medför i samhället (CAN, 2020). Griffin (1990) förklarar missbruk som ett överdrivet bruk av en drog som är skadligt för individen eller samhället.

Cannabis

Cannabis är en av de vanligaste drogerna bland ungdomar. I den här studien kommer cannabis hänvisas till som en illegal drog utifrån den svenska narkotikalagstiftningen, oavsett vilket land en studie är genomförd i. Legalisering av cannabis är ett debatterat ämne världen över. Det diskuteras utifrån två aspekter: fritidsbruk och medicinskt bruk. Fritidsbruk innebär att det är helt legalt och avkriminaliserat att bruka, odla och sälja. Vid legalt medicinskt bruk av cannabis kan det vara både receptfritt och/eller receptbelagt men att det i annat syfte är illegalt. Chouvy (2019) konstaterar att cannabis, år 2019, var helt legalt i två länder, Uruguay och Kanada, samt tio stater i USA. I 36 länder, 33 stater och fem tillhörande territorier i USA är cannabis legalt i medicinskt syfte. Avkriminalisering och legalisering av cannabis debatteras frekvent och därav kan dessa siffror förändras från att den här studien är skriven. Läkemedelsverket (2020) förklarar att i Sverige används ämnet Cannabidiol (CBD) i två receptbelagda läkemedel. CBD utvinns från Hampa-plantan. Cannabis är klassat som narkotika med undantaget industrihampa. De sorter som ingår i begränsningen för industrihampa, är de som har en Tetrahydrocannabinol (THC)-halt som inte överstiger 0,2%. Det är ämnet THC som ger rusningseffekten i cannabisen. THC inkluderas i narkotikalagstiftningen och CBD inkluderas i läkemedelslagstiftningen (Läkemedelsverket, 2020).

Missbruk som diagnos

American Psychiatric Association (2013) skriver att i den senaste upplagan av the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5) är det officiella namnet för diagnosen missbruk, substansbrukssyndrom. Substansbrukssyndrom omfattas av elva kriterier, varav två till tre måste uppfyllas för att få diagnosen mild substansbrukssyndrom, fyra till fem för måttlig substanssyndrom och sex eller fler kriterier för att få diagnosen allvarlig substansbrukssyndrom. Kriterierna måste ha uppfyllts inom en tolv månadersperiod för att kunna få en diagnos. Kriterierna översattes som följande: skadlig användning, sociala eller relationella problem relaterade till användningen, förmåga att ta ansvar för arbete, skola eller hem på grund av användningen, abstinensbesvär vid avsaknad av droger, ökad tolerans, användning av drogen i större mängder eller under en längre period, misslyckade försök till att kontrollera eller avsluta användandet, spenderar mycket tid till att tillförse sig med droger, fysiska eller psykiska besvär orsakade av användningen, gett upp aktiviteter som tidigare varit nöjesfulla samt sug efter drogen.

Malone och Hoffmann (2016) påpekar att diagnosen substansbrukssyndrom kan specificeras till vilken drog som ligger bakom missbruket. Olika subkategorier inom missbruket kan vara till exempel alkohol, heroin eller opiater. I DSM-4 var beroende och missbruk två separata diagnoser med olika kriterier som sedan kombinerades i DSM-5 för att bilda diagnosen

substansbrukssyndrom. Malone och Hoffmann menar att förändringen i diagnosen har lett till att en del kriterier tagits bort. Det kan ha bidragit till att individer som enligt DSM-4 uppfyllt kraven för en missbruks- eller beroendediagnos inte längre faller inom ramen för en substansbrukssyndromsdiagnos. I en undersökning från CAN konstateras det att i Sverige år 2017 resulterade användningen av narkotikaklassade preparat och/eller läkemedel i att 1,8% av befolkningen fick diagnosen substansbrukssyndrom (Sundin m.fl., 2018). I undersökningen framkommer det också att diagnosen är vanligare bland den yngre befolkningen och färre diagnoser sätts vid stigande ålder. Skillnader mellan de olika könen är relativt små, dock är diagnosen en aning vanligare bland män. I studien kommer det skadliga bruket även benämnas som missbruk då det är den vanligaste definitionen i folkmun. Alla ungdomar i studien hade inte en substansbrukssyndromsdiagnos men deras bruk kan ändå anses skadligt nog att definieras som ett missbruk.

Ungdomar och droger

Omfånget av narkotikaanvändning hos ungdomar har varit relativt stabil under 2000-talet, dock har frekvensen av användandet hos ungdomarna ökat. CAN (2017) redovisar i sin undersökning att flickor och pojkar i svenska gymnasieskolor är två som någon gång provat narkotika ligger på 13% respektive 16%. Andelen av flickorna och pojkarna som uppgav att de använt narkotika under den senaste månaden var 3% respektive 6%. SBU (2015) påpekar att åldern 13–15 år är en riskfaktor i sig till att utveckla ett missbruk. I European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) Group (2020) senaste undersökning av skolungdomars alkohol och drogvanor framförs det i procent hur vanliga de olika drogerna är bland ungdomar i åldern 15–16. Studien genomfördes i 35 länder i Europa, totalt deltog 99 647 studenter. Medelvärden som framkommer visar att de vanligaste drogerna bland ungdomarna är cannabis (16%), receptbelagda läkemedel (9,2%) samt inhalationsmedel (7,2%). En mindre andel av ungdomarna har provat nya psykoaktiva substanser (3,4%), ecstasy (2,3%), LSD eller andra hallucinogener (2,1%), kokain (1,9%), amfetamin (1,7%), crack (1,1%), metaamfetamin (1,1%), heroin (0,9%) och GHB (0,7%). Det framkommer även i undersökningen att ungdomarna anser att de flesta narkotikaklassade preparat är lättillgängliga. Det finns sannolikt ett mörkertal när det kommer till ungdomars rapportering av narkotikaanvändning. Usher m.fl. (2005) påpekar att barn redan i tio-års åldern kan börja experimentera med droger, främst i form av inhalationsdroger, exempelvis lim, färg eller bensin, men även alkohol eller tobak. Med åldern förändras ungdomarnas drogvanor och börjar då inkludera cannabis och andra ”festdroger”. Festdroger inkluderar vanligtvis ecstasy, LSD, hallucinogener och metaamfetamin. Usher m.fl. förklarar vidare att många ungdomar kan experimentera med olika narkotikaklassade preparat utan att det medför några större problem. Dock kan en del ungdomar gå från att experimentera med droger till att utveckla ett skadligt bruk.

Usher m.fl. (2005) påpekar att droger kan påverka ungdomars liv både psykiskt, fysiskt och socialt, bland annat genom att negativt inverka på skolgången, familjerelationerna och den egna hälsan. Å andra sidan kan brister inom dessa faktorer, såsom svårigheter i skolan, kontakt med myndigheter eller komplicerade familjerelationer även leda till att ungdomen vänder sig till narkotika. Usher m.fl. menar att ungdomars missbruk kan leda till oavsiktlig skada, problem med hjärta, hjärna, njurar och lever. Det är också känt att droganvändning i ung ålder förhindrar en normal kognitiv, emotionell och social utveckling. Författarna menar att bruka narkotika i tidig ålder kan kopplas till ungdomsbrottslighet och större sannolikhet att hamna i kriminalitet i vuxen ålder. Det påpekas också att cannabisbruk innan 15-års ålder kan leda till en ökad risk för att utveckla ett narkotikamissbruk, ett avvikande beteende, större risk för skolk och avhopp från skolan, ångest, depression samt suicidtankar. Något som både

Usher m.fl. (2005) och Sharp m.fl. (2019) betonar är att lida av ett missbruk ökar risken för att utveckla ett kriminellt beteende.

Ungdomsbrottslighet

I Brottsbalken (SFS 1962:700) 1 kap. 6§ står det att en individ under 15 år inte får dömas till påföljd för brott som denne begått. I Sverige blir en individ straffmyndig vid 15-års ålder. Innan 15 års ålder kontaktas socialtjänsten för att bestämma en lämplig åtgärd. Från 15 år till 21 år får individer i Sverige lindrigare straff vid dom. Med åldern ökar straffvärdet och börjar mer likna de straff som ges till vuxna (Sveriges domstolar, 2021). Vid misstanke om att en ungdom under 21 år har begått ett brott gäller särskilda bestämmelser, enligt Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (SFS 1964:167). I denna studie kommer definitionen av ungdomar vara individer mellan 13–18 år.

Ungdomar döms, enligt Brottsbalken (SFS 1962:700) kapitel 32, vanligtvis till ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning. I Brottsbalken kap. 32 1§ förklaras det att ”Den som är under tjuogoett år och som begått brott får dömas till ungdomsvård om han eller hon har ett särskilt behov av vård eller annan åtgärd enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och sådan vård eller åtgärd kan beredas den ung”. I Brottsbalken kap. 32 2§ skrivs det att ”Den som är under tjuogoett år och som begått brott får dömas till ungdomstjänst om påföljden är lämplig med hänsyn till hans eller hennes person och övriga omständigheter. Den som döms till ungdomstjänst ska åläggas att utföra oavlönat arbete och delta i annan särskilt anordnad verksamhet i lägst tjuogo och högst etthundrafemtio timmar”. Socialstyrelsen (2020) beskriver utifrån socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), att insatsen ungdomsvård kan bestå av familjebehandling, placering i familjehem, kontakt med särskilt kvalificerad kontaktperson, missbruksbehandling eller placering i hem för vård eller boende (HVB). En ungdom som begår ett brott innan 18 års ålder och där fängelse enligt domstol anses vara ett lämpligt straff, döms då i stället till sluten ungdomsvård. Brottsens karaktär bedöms i detta sammanhang och inte ungdomens eventuella vårdbehov. Slutna ungdomsvård verkställs vid särskilda ungdomshem av Statens institutionsstyrelse (SiS). Statistik från BRÅ (2020) visar att 2019 dömdes 3010 ungdomar till någon ungdomspåföljd. Av de dömdes 1650 till ungdomsvård, 86 dömdes till slutna ungdomsvård och 1280 dömdes till ungdomstjänst. I denna studie kommer benämningen ungdomar som befinner sig i ungdomshem att användas, med detta menas ungdomar placerade i familjehem, HVB-hem, SiS-hem eller liknande.

Under senare tid har det talats mycket om att ungdomsbrottsligheten ökar och blir grövre. Trots ökad diskussion och medial uppmärksamhet har brottslighetens omfattning bland ungdomar inte förändrats något större sedan 1970-talet, den har dock sjunkit i åldrarna (Socialstyrelsen, 2013). Även om inte brottsligheten ökat så har brottens karaktär förändrats från en majoritet av stöldbrott till att nivån av stöldbrott och våldsbrott jämnat ut sig. Nu ligger nivån av stöldbrott och våldsbrott på en relativt jämn nivå. Denna utveckling är inte enbart nationell utan ser även likartad ut i hela Västeuropa (Socialstyrelsen, 2013).

Ungdomar är, sett till befolkningsandel, den mest brottsaktiva gruppen i samhället (Socialstyrelsen, 2013). Det kan bidra till att ungdomar blir en överrepresenterad grupp i brottsstatistiken. Överrepresentationen betyder dock inte att det är ungdomar som begår de flesta brott. Carlsen-Landy m.fl. (2019) förklarar att ungdomsåren är den tid med störst risk för att begå kriminella handlingar. Socialstyrelsen (2013) menar dock att brottsligheten bland ungdomar kan syfta till att experimentera och i de flesta fall kan ses som en övergående fas. BRÅs (2020) skolundersökning 2019 av elever i årskurs nio visar på att ungefär hälften av

eleverna (52%) har begått minst ett av följande brott under de senaste tolv månaderna: stöld, våld, skadegörelse eller narkotikabrott. Statistiken visar mer precist att 41,1% av eleverna har varit delaktiga i stöldbrott, 24% i våldsbrott, 18,4% i skadegörelse och 7,6% i narkotikabrott.

Vårdvetenskapligt perspektiv

Vårdvetenskapen är det akademiska och vetenskapliga ämnesområde som, med patienten i fokus, analyserar och beskriver vårdandet med mål att stärka och stödja en individs hälsa. Grundläggande för den forskning som bedrivs inom ramen för vårdvetenskapen är de fyra konsensusbegreppen, hälsa, människa, miljö och vårdande (Dahlberg & Segesten, 2010). I den här studien beskrivs och förstås det vårdvetenskapliga perspektivet utifrån konsensusbegreppen hälsa, miljö och människa för att förklara det fenomen som studeras.

World Health Organization (WHO) (1946) definierar begreppet hälsa som ett tillstånd av fullständig fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte endast avsaknad av sjukdom eller ohälsa. Dahlberg och Segesten (2010) menar att hälsa är ”ett tillstånd som rör hela människan och är en upplevelse av att vara i jämvikt” (s. 49). De förklarar att hälsa är individuellt och kan se olika ut för olika personer. Hälsan påverkas av människans aktuella livssituation och återspeglar ofta det som pågår i livet. Ett narkotikamissbruk och kriminalitet kan ha en stor påverkan på en individs hälsa, därför är det angeläget att studera ämnesvalet utifrån begreppet hälsa. Utifrån ett vårdvetenskapligt perspektiv är missbruk ett tillstånd av psykisk ohälsa.

Dahlberg och Segesten (2010) förklarar att konsensusbegreppet miljö/samhälle syftar till personen omgivning och förhållandena i den. Miljön består av platser, personer och materiella ting. Författarna beskriver en aspekt av miljön är människorna som befinner sig i dennes omgivning. Då det är naturligt för människor att söka efter sammanhang blir miljön viktig för att skapa en trygghet och bekvämlighet hos andra individer. Tryggheten och bekvämligheten är en viktig del i hur en individ vågar framstå för sin omgivning. Hur miljön erfars är individuellt och kan se olika ut, miljön kan därför ha olika stor påverkan på individer. Olika miljöer kan ses som negativa eller positiva för olika individer. Hur människan påverkas och samspelar med sin miljö kan även förändras med tiden (Dahlberg & Segesten, 2010).

När Dahlberg och Segesten (2010) lyfter begreppet människa hänvisar de till den levda kroppen. Den levda kroppen skiljer inte på det fysiska, psykiska och existentiella utan ser till människan som en helhet. De förklarar att den levda kroppen består av tankar, känslor, minnen, upplevelser, erfarenheter och visdom samt att den skapar mening. Människan anses vara unik och ha en fri vilja. Det innebär att människan själv bär makten för att skapa och besluta om sitt liv. Dahlberg och Segesten påpekar också att en annan del av människan är de sociala relationerna och kontakten med omvärlden. Människan anses ha ett ömsesidigt beroende till sina medmänniskor och de situationer där dem möts. Trots att människan har en fri vilja blir denne konstant påverkad av sin omgivning. Det går där att argumentera för att kriminalitet och missbruk därför är självförvållat, men samtidigt kan de utomstående faktorerna bidra till att en individ hamnar i ett kriminellt sammanhang eller situation involverande narkotika mot sin vilja. Det är därför angeläget ur ett vårdvetenskapligt perspektiv att studera ämnesvalet utifrån begreppet människa för att förstå individens komplexa sammanhang.

Problemformulering

Ungdomar i kriminalitet har blivit ett omtalat ämne som fått större fokus i media. Att ungdomar hamnar i kriminella situationer kan bero på flera saker, dock är några riskfaktorer konstaterade, exempelvis, psykisk ohälsa, missbruk och otrygga miljöer. Missbruk bland unga är även det ett ämne som väckt medial diskussion de senaste åren. Tillgängligheten på narkotikaklassade preparat har lett till en mer liberal syn, vilket har resulterat i ett ökat intresse för att bruka olika preparat. Det tycks inom viss forskning finnas ett samband mellan ungdomars missbruk och utförandet av kriminella handlingar. Av det skälet är det intressant att studera litteratur som beskriver ungdomars egna erfarenheter av ett samtidigt missbruk och kriminalitet. Ämnesvalet i denna beskrivna problematik har en stark relevans för det vårdvetenskapliga perspektivet genom dess fokus på psykisk ohälsa i form av missbruk.

Syfte

Syftet med denna litteraturstudie är att beskriva ungdomars erfarenheter av att lida av ett missbruk med samtidig kriminalitet.

Metod

Den här studien är en litteraturöversikt. En litteraturöversikt är en metod som bygger på tidigare forskning inom relevanta områden (Aveyard, 2014). Det innebär att resultatet i denna studie grundar sig i tidigare forskning, vilken analyserades för att besvara studiens syfte. Ett deduktivt förhållningssätt har använts i studien, då en teori valts redan vid planeringen av arbetet (Henricson & Billhult, 2017).

Litteratursökning

Datinsamlingen skedde genom systematiska informationssökningar efter artiklar som var av intresse och kunde användas för att svara på syftet. Vid den systematiska sökningen skedde processen på samma sätt som Rosén (2017) förklarade utvärderingsmetoden. Metoden innebär sökning av relevanta artiklar, urval och granskning av kvaliteten på de valda artiklarna.

Artiklarna söktes i databaserna CINAHL och PsycInfo. CINAHL är en databas som fokuserar på vetenskapliga texter inom ämnena omvårdnad, fysioterapi och arbetsterapi. PsycInfo är en databas som fokuserar på ämnena beteendevetenskap och psykologi (Karlsson, 2017). Sökord som användes var bland annat criminality, criminal behaviour, delinquency, adolescents, youth, mental health, drug addiction, drug abuse, substance abuse, substance addiction, experiences och young offenders. Efter hand hittades ord och ordföljder som var till hjälp för att avgränsa sökningen. Sökorden kombinerades genom en boolesk sök teknik där orden "OR" och "AND" användes, för att få fram relevanta artiklar till syftet. Avgränsningar som gjordes var att artikeln var peer-review granskad, skriven på engelska och publicerad mellan 2010–2021 (se bilaga 1).

Urval

Urvalet gjordes med bestämda inklusions- och exklusionskriterier. Inklusions- och exklusionskriterier är ett hjälpande verktyg vid informationssökning. De används för att avgränsa sökområdet och hitta de artiklar som uppfyller kraven som har satts på sökningen (Rosén, 2017). De inklusionskriterier som användes vid informationssökningen bestod av: artikeln fokuserar på ungdomar (13–18), artikeln hade med ungdomskriminalitet och/eller missbruk bland ungdomar att göra. Studier som handlade om vuxnas missbruk med samtidig

kriminalitet exkluderas. Ur de systematiska sökningarna lästes totalt 624 titlar, 56 abstract och 25 artiklar i sin helhet. Till vårt resultat ansågs åtta artiklar ha ett resultat som besvarade vårt syfte. Fem artiklar hittades och lästes i sin helhet utifrån osystematiska sökningar. Av dessa ansågs en kunna besvara syftet. Av artiklarna som valdes till resultatet var sex av kvalitativ metod, två av kvantitativ metod och en artikel hade en mixad metod. Artiklarna som valdes till resultatet kvalitetsgranskade innan användning med hjälp av kvalitetsbedömningsmallar gjorda av Brink och Larsson (2019) för kvalitativ respektive kvantitativ metod (bilaga III och IV). Åtta av dessa visade hög kvalitet, en visade på medel/hög kvalitet och en visade på medel kvalitet. Den med medel/hög kvalitet beslutades att användas på grund av dess relevans för att vidga perspektivet. Artikeln som ansågs ha medel kvalitet valdes att inte användas eftersom den saknade den vetenskapliga strukturen samt inte hade ett tydligt formulerat syfte. Det gjorde det svårt för skribenterna att identifiera artikelns olika delar. Artikeln som framkom genom en sekundär sökning togs med av samma anledning som den tidigare nämnda artikeln med medel/hög kvalitet.

Analys

Efter läsningen av valda artiklar togs det som besvarade studiens syfte ut, det sammanfattades och analyserade utifrån Aveyards (2014) tematiska analysmodell. Utifrån studiens syfte har artiklarnas resultat även jämförts. Den tematiska analysmodellen som använts för att analysera de vetenskapliga artiklarnas resultat förklarade Aveyard som följande: steg ett var att sammanfatta innehållet i artiklarna (se bilaga II), i steg två identifierades gemensamma ämnen utifrån artiklarnas resultat, i steg tre sorterades informationen ifrån resultaten in under rätt ämnesrubrik dessa omvandlades sedan till studiens teman. Nästa steg i analysprocessen var att se över om temats namn speglar innehållet och eventuellt ändra namnet. Informationen från de vetenskapliga artiklarnas resultat lästes igenom återigen och omplacerades om innehållet inte passade in under temat. Därefter granskades och kondenserades innehållet under temana för att ta bort eller eventuellt lägga till information som saknas. I slutändan framkom fyra teman med nio subteman (se tabell 1).

Etiska överväganden

Vid valet av artiklar som används i studien kontrollerades det att alla artiklar var etiskt godkända samt att de krav som ställs på etiska överväganden uppfyllts. Samtliga artiklar hade godkännande från en forskningsetisk kommitté. De kvalitativa artiklarna hade ett skriftligt och muntligt samtycke från intervjudeltagarna. I de fall där deltagaren var minderårig gavs samtycket även från vårdnadshavaren. Enligt World Medical Associations (1964) kodex är dessa etiska aspekter ett krav för att få utföra en studie med människor.

All European Academies (ALLEA) (2017) förklarade att bra forskningsmetoder bygger på grundläggande principer, som ska vägleda forskare i deras arbete med de praktiska, etiska och intellektuella utmaningarna som forskning medför. De fyra principerna är reliabilitet, ärlighet, respekt och ansvarighet. Dessa principer återfinns i studien. Ärligheten upprätthålls genom att skribenterna ej medvetet uteslutit eller förvrängt någon information från det insamlade materialet samt förhållit sig opartiska under arbetet. Skribenterna har använt särskilda begrepp som är relevanta inom forskningsområdet samt avstått från att använda värdeladdade begrepp. Det har gjorts för att visa respekt genom att inte bidra till en negativ syn på det undersökta fenomenet. Skribenterna tar ansvar för arbetets idé till publicering samt för arbetets bidrag till ett större perspektiv (ALLEA, 2017).

Resultat

Utifrån analysen av de valda artiklarna framkom ungdomarnas erfarenheter av missbruk med samtidig kriminalitet och vilka konsekvenser ungdomarna erfar att det har haft på andra faktorer i livet. Fyra teman med nio subteman sammanställdes utifrån analysen av de vetenskapliga artiklarna.

Tema	Subtema
Från nöje till problem	Förändrad användning Brottslighetens avsikt Förståelse för konsekvenserna
Den sociala arenans dubbla roll	Att influeras av umgänget Att påverka eller bli påverkad av familjen Att vara exkluderad Strävan efter ett liv i lyx
Förändrat beteende och psykisk ohälsa	
Vård- och rättssystemets komplexitet	Ett svårnavigerat vårdssystem Brister i vården efter frisläppning

Tabell 1

Från nöje till problem

Personer som testat narkotika har ofta upplevt både narkotikans positiva och negativa sidor. I detta avsnitt kommer det presenteras hur ungdomarna erfar hur nöjet med narkotikan förändrades.

Förändrad användning

James m.fl. (2019) uppmärksammade i sin studie att ungdomarna fokuserade på det positiva som narkotikan medförde och bortsåg från de problem som skapades. Beccaria och Rolando (2019) framförde att ungdomarna till en början brukades cannabis i huvudsak som tillfällig aktivitet främst för fritidsändamål och ökat nöje, med tiden blev dock alla dagliga användare. Anledning förändrades från att bruka narkotika för nöjet och att bli hög med vänner till att röka själv främst på kvällarna för att kunna sova. I James m.fl. (2019) intervjuer uppgav ungdomarna att cannabisanvändningen upplevdes endast som ett problem när ungdomarna var tvungna att vara narkotikapåverkade för att känna sig normala. Att bli en regelbunden användare resulterade i ökad konsumtion och högre tolerans vilket ledde till större utgifter och ekonomiska problem (Rolando, m.fl., 2020).

Brottslighetens avsikt

I både James m.fl. (2019) och Rolandos m.fl. (2020) studier lyfte majoriteten av ungdomarna att, för att ha råd att finansiera sin användning, började de sälja cannabis. Många av ungdomarna rapporterade också annan typ av brottslighet i form av stöld, rån och väpnat rån. Rolando m.fl. (2020) menade att oavsett ungdomarnas socioekonomiska status rättfärdigade ungdomarna narkotikaförsäljningen som enda sättet att finansiera sitt användande.

I Rolandos m.fl. (2020) studie när ungdomarna upptäckte att narkotikaförsäljningen hade fler fördelar uppstod fler anledningar till att fortsätta. Narkotikaförsäljningen ledde till respekt, makt och status bland jämnåriga vilket ökade självförtroendet och gav individen en viktig roll (James m.fl., 2019; Rolando m.fl., 2020). I Rolandos m.fl. (2020) studie berättade en ungdom att på grund av den förändrade attityden mot narkotika betraktades att vara langare inte längre

som något dåligt. När ungdomarna upptäckte att pengarna de tjänade räckte till mer än droger ökade också begäret för materiella ting och mer pengar. En ungdom förklarade att det som 13-åring var svårt att få ett arbete och tjäna pengar. Därmed sågs brottsligheten som det snabbaste och mest logiska sättet att få en inkomst på. Narkotikaförsäljningen sågs som ett arbete och något som kändes vuxet. Irwin-Rogers (2019) menade att attraktionen av narkotikaförsäljning som ett sätt att tjäna snabba pengar måste ses i kontext med bristen på legitima anställningsmöjligheter som kunde ge ungdomarna den respekt och ersättning som de ansåg rimlig. En ungdom uttryckte större möjligheter och chans till en större summa pengar genom narkotikaförsäljningen än ett arbete med minimilön med tidiga arbetspass.

I Rolandos m.fl. (2020) intervjuer uppgav en del ungdomar att de behövde vara narkotikapåverkade för att klara av att utföra vissa brott. I studien påpekade dock en ungdom att denne var för rädd att begå brott när hen var cannabispåverkad, men kokain hade motsatt effekt och upplevdes göra denne oövertvinnlig samt initiativtagare till att begå brott. Författarna förklarade att heroin, crack och kokain vanligtvis var de droger som associerades med att begå brott för att finansiera ett narkotikamissbruk. Även i Beccaria och Rolandos (2019) studie lyfte ungdomarna att till skillnad från cannabis hade kokain hade ett direkt samband med deras brottslighet på grund av att kokain var dyrare och mer beroendeframkallande.

Förståelse för konsekvenserna

I Comiskey m.fl. (2020) studie framkom det att ungdomarna kunde låna pengar av andra för att finansiera sitt användande. De kvinnliga deltagarna uppgav att de fick cannabis innan de betalade och därmed satte sig i skuld. Majoriteten av deltagarna uppgav att de vid ett flertal tillfällen blivit hotade och vissa misshandlade på grund av att de var skyldiga pengar. För att undvika konsekvenserna av att inte betala sina skulder började vissa ungdomar involvera sig i fler brottsliga aktiviteter för att få in pengar. I James m.fl. (2019) studie berättade en ungdom hur hen i samband med att börja sälja narkotika blev den som hotade andra. Personen berättade om hur denne bröt käken på sin vän på grund av att vännen inte betalade för narkotikan. Comiskey m.fl. (2020) framförde att konsekvenserna av brottsligheten, enligt ungdomarna, inte upplevdes som allvarlig till en början, men rädsla och ånger uppkom ju mer tid och involvering brottsligheten krävde. En ungdom uttryckte rädsla för att bli dömd till fängelse för de brott som begåtts på grund av sin obetalda skuld, om denne aldrig började med cannabis skulle hen aldrig befunnit sig i denna situation. Beccaria och Rolando (2019) menade att en kritisk vändpunkt för ungdomarna i deras studie var när de kom i kontakt med rättsväsendet. Att åka fast ledde, enligt ungdomarna, i de flesta fall till ett tillfälligt minskat användande och minskad brottslighet, de såg det som en möjlighet att avstå från narkotikan. I samband med frisläppning betonade ungdomarna svårigheterna med att motstå abstinensbesvären då bristen på kontroll var tydlig när narkotika fanns tillgängligt. Asmussen-Frank m.fl. (2020) lyfte ungdomars rädsla över att komma tillbaka till samma kretsar efter frisläppningen där narkotika cirkulerade och risken för återfall var stor.

Den sociala arenans dubbla roll

I detta avsnitt kommer de ungas erfarenheter av hur sociala relationer påverkade eller påverkades av deras narkotikaanvändning och kriminalitet presenteras.

Att influeras av umgänget

I James m.fl. (2019) framkom erfarenheter av att känna sig pressad till att börja använda cannabis då hen var den enda i vänskapskretsen som inte gjorde det. En annan erfarenhet var att ungdomar relaterade och associerade mer med de som rökte cannabis. I Beccaria och

Rolandos (2019) intervjuer uppgav många ungdomar att det var de nya vänskapsrelationerna som ledde till att de började använda narkotika eller började med nya substanser. Detsamma gällde ungdomarnas brottslighet, där en ungdom berättade hur denne introducerades till den kriminella världen av en vän. James m.fl. (2019) menade att cannabis beskrevs av ungdomarna som en social drog och som bidrog till en större umgängeskrets. Många av ungdomarna upplevde dock att dessa relationer var ytliga och att de utnyttjade varandra för att få tillgång till narkotika. Även Baidawi och Sheehan (2020) belyste att unga involverade sig i grupper för att få tillgång till narkotika och alkohol, samt sökte gemenskap och sammanhang. Författarna menade att en mer synlig, allvarlig och våldsam brottslighet som begicks av ungdomar i grupp kunde kopplas till ungdomsgruppernas tunga narkotikaanvändande.

Beccaria och Rolando (2019) förklarade att de genuina vänskapsrelationerna som ungdomarna har kunde vara av sådan vikt att allt annat åsidosätts. Vänner och partner kunde även hjälpa individen begränsa narkotikakonsumtionen och de brottsliga aktiviteterna. Skulle en sådan kontakt förloras riskeras en ökning i narkotikakonsumtion och/eller brottslighet. En ungdom berättade hur denne slutade bry sig om allt när en nära vän gick bort, vilket ledde till att personen involverade sig i olika aktiviteter utan att tänka på konsekvenserna. I Azad och Ginner-Haus (2018) studie om skillnaderna mellan ungdomar som fått ungdomsvård respektive ungdomstjänst var det vanligast att de båda grupperna umgicks med vänner som inte var involverade i brottslighet. Dock spenderade gruppen med ungdomsvård mer tid med vänner som begick brott eller använde narkotika än vad gruppen med ungdomstjänst gjorde.

Att påverka eller bli påverkad av familjen

I James m.fl. (2019) studie uppgav ungdomarna att skuld känslor väcktes när deras cannabisanvändande ledde till problem inom familjen, delvis på grund av deras obetalda skulder. I flera fall blev hela familjen utsatta för hot om skulden inte betalades. Några ungdomar berättade att familjemedlemmarna betalade av skulderna för att försäkra sig om ungdomens och familjens säkerhet. Det var inte ovanligt att ungdomarna stal från deras föräldrar eller utnyttjade dem ekonomiskt för att finansiera sitt bruk. När det upptäcktes uppgav ungdomarna att föräldrarna tappade tilliten till dem. I Comiskey's m.fl. (2020) intervjuer uttryckte en ungdom en stor rädsla och oro på grund av hoten om att involvera den yngre brodern. Flera av ungdomarna belyste de konflikter som uppstod i familjen på grund av deras narkotikaanvändande. En individ förklarade hur dennes beteende ledde till konflikter inom familjen, på grund av att denne inte var sig själv utan blev aggressiv och skrek om denne inte var narkotikapåverkad.

I flera av studierna uppgav ungdomar att ansträngda och destruktiva familjeförhållanden kunde leda till att de började använda narkotika och/eller begå brott. I Rolandos m.fl. (2020) studie berättade en ungdom om hur uppväxten präglades av svåra familjeförhållanden. Även droger, kriminalitet och våldshandlingar hörde till vanligheten bland de jämnåriga. I Baidawi och Sheehans (2020) undersökning av ungdomar på ett ungdomshem framkom det att de ofta erfarit försummelse från deras vårdnadshavare, vilket resulterade i deras placering. Författarna förklarade att ungdomar som begått brott inom deras ungdomshem ofta kunde vara en reaktion på riktiga eller imaginära, interna eller externa hot. Det brottsliga beteendet kunde ses i kontext med faktorer som kunde vara stressande för ungdomen, till exempel svåra familjemöten, att känna sig avvissad eller ignorerad av personalen, förändringar i hemmets stabilitet eller rutiner eller konflikter med de andra ungdomarna som befann sig där. Det kunde också ses som ett försök att få personalens uppmärksamhet och kärlek, då personal i dessa fall var de enda stabila och trygga vuxna i ungdomarnas närhet.

Att vara exkluderad

I Azad och Ginner-Haus (2018) studie framkom ett flertal problemområden inom skolan hos tjejerna som dömts till antingen ungdomstjänst eller ungdomsvård för ett brott. Svårigheterna blev tydliga i siffrorna som Azad och Ginner-Hau presenterade. De visade att av ungdomarna i ungdomstjänst och ungdomsvård hade 20% respektive 30% inte börjat gymnasiet, 10% respektive 37% hade hoppat av gymnasiet, och 20% respektive 29% hade blivit avstängda från gymnasiet. I Adams-Thompsons m.fl. (2013) undersökning av skolrelaterade problem och samtidiga hälsoriskfaktorer framkom det att sambandet mellan skolsvårigheter och droganvändning var märkbart hos både killar och tjejer. Hos killarna med skolsvårigheter och som brukade narkotika kunde användningen leda till fysisk aggression.

Beccaria och Rolando (2019) menade att för de som hoppade av skolan innebar det mer tid till annat. En konsekvens av det var att ungdomarnas narkotikakonsumtion ökade. Det ledde också i vissa fall till att en del ungdomar fick byta skola. I samband med det berättade en ungdom hur denne började bruka mer cannabis på den nya skolan och även sälja för att ha råd med sitt bruk. I James m.fl. (2019) studie uttryckte en ungdom att dennes liv förstördes på grund av narkotikan. Ungdomen förklarade att hen slutade gå till skolan, satt bara hemma och samlade på sig skulder på grund av sitt beroende. Inget var viktigare än drogen. I Irwin-Rogers (2019) intervju med skolungdomar involverade i gäng framkom det att många hade blivit uteslutna från vanliga skolor. Att bli avvisad från skolan medförde inte bara svårigheter anställning senare i livet utan även känslor av otillräcklighet. På grund av det upplevde ungdomarna att de inte hade någon framtid och att ingen i deras närhet behövde dem. I det sammanhanget blev önskan att hjälpa de som faktiskt behövde dem påtaglig, här syftade ungdomarna då till langaren vars erbjudande blev lockande.

Strävan efter ett liv i lyx

I Rolandos m.fl. (2020) studie uppgav ungdomarna att de såg och härmade personer i deras område och jämnårigas beteenden. En ungdom berättade att alla i dennes omkrets var inblandade i brottslighet vilket ledde till att denne också började begå egna brott. Den digitaliserade världen har bidragit till att ungdomar kan nå ut till fler på kortare tid. Det framkom i Irwin-Rogers (2019) studie hur ungdomars narkotikaanvändning och brottslighet påverkades av sociala medier. Ungdomarna skröt på internet med de dyra materiella saker de köpt och om pengarna de tjänade via narkotikaförsäljningen. De fick pengarna att verka värda den potentiellt dödliga påföljden som kom med narkotikaförsäljningen. Ungdomarna var angelägna om att betona möjligheten att tjäna en stor summa pengar under kort tid genom försäljning av narkotika. Andra ungdomar kunde lockas till livsstilen genom de skrytsamma bilder som laddades upp (Irwin-Rogers, 2019). Genom dessa bilder ville ungdomarna ta avstånd från sin bakgrund av sämre ekonomisk status. Ungdomarna uttryckte att vara fattig innebar att vara ingen, någon som var ovärdig av beundran och respekt och strävade därför efter ett liv i lyx. I Irwin-Rogers intervjuer uppgav ungdomarna också att narkotikaförsäljningen gav en slags dubbel kompensation, snabba pengar, vilket dolde den skam de kunde känna över deras familjs ekonomiska sits samt respekt och status bland ungdomarna på gatan, vilket de inte upplevde att de hade i det övriga samhället.

Förändrat beteende och psykisk ohälsa

Rolando m.fl. (2020) såg ett mönster i ungdomarnas brottslighet och substansanvändandet var social exklusion, ofta kopplat till vanvård från vårdnadshavare och problem med den psykiska hälsan. I dessa fall rapporterades det att narkotika användes som ett sätt att hantera lidande och/eller traumatiska erfarenheter, vilket också kunde kopplas till benägenheten att

begå brott. I Rolandos m.fl. intervjuer lyfte ungdomarna hur deras beteende och psykiska mående påverkades av drogerna. Ungdomarna menade att droger som kokain ansågs öka deras aggressivitet och regelbundna kriminella beteende. Medan de lugnande egenskaperna av cannabis sågs som ett sätt att minska deras kriminella beteende. En ungdom påpekade att denne rökte marijuana för att minska stressen och behålla lugnet då aggressivitet och våld inte var ovanligt för personen. En annan ungdom rapporterade dock om motsatsen där att röka cannabis gjorde denne paranoid och våldsbenägen. I Irwin- Rogers (2019) studie lyfte ungdomarna att de i samband med kriminalitet vanligtvis försökte moraliskt rättfärdiga sitt beteende genom att begränsa sitt våldsamma beteende samt ägna sig åt, vad som benämndes av ungdomarna som, brottslighet utan offer.

Adams-Thompson m.fl. (2013) undersökte sambandet mellan droganvändning och det psykiska måendet hos ungdomar. De förklarade att relationen mellan narkotikaanvändning och depression var utmärkande för både killar och tjejer. Författarna kunde se ett samband mellan narkotikaanvändning och suicidalt beteende både hos killar och tjejer, men mönstret såg olika ut beroende på vilken typ av drog som användes. I samband med det rapporterade tjejerna också ett betydligt högre hot om suicid samt en tidigare historia av suicidförsök jämfört med killarna. Azad och Ginner-Hau (2018) uppmärksammade i sin studie att 27% av tjejerna dömda till ungdomstjänst rapporterade att de hade varit i kontakt med öppenvården för psykologiska och emotionella svårigheter och 8% rapporterade att de fick regelbunden vård för sina svårigheter. Siffrorna för ungdomar som befann sig på ungdomshem var betydligt högre och visade att 53% hade varit i kontakt med öppenvården och 28% fick regelbunden vård.

Vård- och rättssystemets komplexitet

I detta avsnitt presenteras ungdomarnas erfarenheter av vård- och rättssystemet samt hur dessa hjälpte eller stälpte dem.

Ett svårnavigerat vårdssystem

Ungdomarna i James m.fl. (2019) studie påpekade att press och skuld från familj och vänner var en bidragande faktor i att de sökte vård. Asmussen-Frank m.fl. (2020) påpekade att ungdomarna ofta kände en stor osäkerhet och förvirring när det kom till vilken typ av vård och interventioner de blivit erbjudna. Osäkerheten och förvirringen kvarstod även efter behandlingen. När ungdomarna fick frågan om vilka kontakter de haft förutom socialtjänsten, vilka oftast avfärdades som värdelösa, svarade en ungdom att hen inte visste eller inte kom ihåg. Ungdomen uttryckte också att denne inte visste hur den kom till behandlingen utan ”antog att det var via socialtjänsten”. Författarna lyfte att en annan aspekt som väckte frustration var att ungdomarna kände att de inte fick vård i tid, framför allt när de unga själv ansvarat för att skapa kontakten och söka hjälp. Asmussen-Frank m.fl. (2020) förklarade att ungdomarna upplevde vårdssystem som stelt, bundet av regler, känslolokalt samt att det inte ingav något hopp. Det överväldigande och komplexa vårdssystemet var något nytt och okänt för dem och svårt att navigera inom, vilket de professionella ofta behövde hjälpa dem med. I studien framkom det att i flera fall behövde ungdomarna samla mycket energi till att söka hjälp och gå till behandlingen över huvud taget. I James m.fl. (2019) framkom det att när ungdomarna väl sökt vård var bilden av vad de ville få ut av den splittrad. En del av ungdomarna hade som mål att sluta helt medan andra såg det som en omöjlighet och hade därför som mål att minska sin konsumtion. I Asmussen-Frank m.fl. (2020) uppgav ungdomarna att ha svårt att hitta rätt eller att bli skickad till fel hjälpinsats ledde i många fall till att de gav upp. En ungdom berättade att hen kontaktade vården när denne upplevde många motgångar i livet men fick då till svars att instansen inte kunde göra något åt det.

Brister i vården efter frisläppning

I Asmussen-Franks m.fl. (2020) studie uppgav ungdomarna med erfarenheter av droger och kontakt med rättsväsendet, att övergången från säkra miljöer och/eller vårdinrättningar till att återgå till samhället var en problematisk process. I samband med det erfar ungdomarna oro över misslyckandet av att samordna sina insatser för att försäkra sig om en trygg övergång. Ungdomar uttryckte frustration över bristen på fortsatt stöd efter frisläppning. De berättade att när de frisläpptes kastades de tillbaka ut i samhället och förväntades kunna klara sig själva, i många fall fanns det ingen som tog hand om dem på utsidan. Trots att flera ungdomar tydligt uttryckte att de behövde fortsatt stöd för att avstå från droger och kriminalitet efter frisläppning. I Asmussen-Franks m.fl. studie förklarade ungdomarna att de började reflektera över deras narkotikaanvändande och deras brottslighet på ett nytt sätt när de satt inne och/eller fick vård. I samband med det hade de även minskat sin konsumtion och minskat eller slutat helt med att begå brott. Det var då frustrerande att stödet de fått tidigare bara tog slut när de släpptes fria.

Diskussion

Metoddiskussion

Litteraturstudie ansågs vara den mest lämpliga metoden för att besvara studiens syfte, då ungdomarnas erfarenheter var det som ville undersökas. I och med det redan bestämda vårdvetenskapliga perspektivet samt skribenternas förståelse för ämnet var förhållningsättet deduktivt. Då syftet var att undersöka ungdomars erfarenheter av missbruk med samtidigt kriminalitet visste skribenterna att sambandet fanns men ville då undersöka hur ungdomarna erfar det. Genom en litteraturstudie kunde tidigare forskning inhämtas om ämnesvalet. Informationen analyserade utifrån Aveyards modell och bidrog med ny kunskap som resulterade i studiens resultat (Aveyard, 2014). En svårighet med att granska litteraturen är att åldersdefinitionen av ungdomar kan skilja sig mycket. Skribenterna har valt att undersöka ungdomar i åldern 13–18. Totalt i alla artiklar definierades ungdomar mellan 10–25 år. Det gjorde att skribenterna fick ta hänsyn till dessa definitioner och endast använda sig av den information som inkluderas i studiens åldersspann.

Under litteratursökningen framkom flera resultat från sökorden och deras olika kombinationer. Dock ju fler sökningar som gjordes resulterade dessa flertalet gånger med samma träffar. Trots flera nya sökkombinationer av olika relevanta ämnesord gav sökningen inga nya artiklar till syftet. Skribenterna ville undersöka ungdomars användning av all form av narkotika, hade fokus varit på en specifik typ av drog hade det troligen framkommit fler användbara träffar. Generella och breda sökord, såsom criminality och drugs, användes för att skribenterna ville ha ungdomars erfarenheter av alla typer av droger och brottstyper. De generella och breda sökorden resulterade i träffar som var specifika och inriktade på andra ämnesområden som inte var relevanta för studiens syfte. Sökningarnas träffar kunde rikta sig mot exempelvis, missbruk och hiv, sexualbrott och droger samt missbruk och viktigmisering. En del artiklar fokuserade på tobak som illegal drog, vilket inte var vad skribenterna önskade undersöka. Dessa kunde exkluderas direkt.

Artiklar som valts bort var de som inte uppfyllde inklusionskriterierna. Även artiklar som kunde besvara syftet men bedömdes ha låg kvalitet vid kvalitetsgranskningen exkluderas för att försäkra sig om att arbetet höll god kvalitet. Hur relevant studien är under en längre tid går ej att bedöma då det måste ses i hänsyn till ämnesområdets utveckling i världen. I dagsläget kan dock studiens resultat antas vara överförbart på grund av den geografiska bredden i studien. Oavsett vilket land som ungdomarna var bosatta i uppgavs många liknande

erfarenheter bland ungdomarna. Ungdomarna från de olika studierna kom från Sverige, Danmark, Tyskland, Polen, Storbritannien, Irland, Österrike, Italien, USA och Australien. Artiklarna fokuserar även på olika kön, etniciteter, sexuell läggning samt socioekonomisk status. Utifrån detta kan studiens resultat antas vara överförbart i länder med liknande samhällsutveckling och levnadsstandard samt lagstiftning gällande droger och kriminalitet. Skulle undersökningen göras igen, med samma inklusions- samt exklusionskriterier och samma analysmetod skulle troligtvis ett liknande resultat uppnås. Det som skulle kunna skilja är om relevant forskning publicerats efter studiens genomförande. Utifrån ovanstående diskussion kan detta arbete, enligt de kriterier Polit och Beck (2017) lyfter, anses ha hög trovärdighet. Polit och Becks (2017) kriterier handlar om tillförlitligheten och tolkningen av datan, stabiliteten (reliabiliteten) av datan över tid, bekräftbarhet, det vill säga potentialen för överensstämmelse mellan två eller flera oberoende personer om datas noggrannhet, relevans eller betydelse och att resultatet är generaliserbart.

Genom att använda Aveyards (2014) analysmodell, ges en tydlig överblick av artiklarnas resultat och det underlättar i sammanställningen av det nya resultat som framkommit. Aveyard (2014) påpekade att denna typ av analysmodell var en bra modell att använda för studenter som inte tidigare gjort litteraturoversikter. En nackdel med att analysera litteratur är att det är tolkningsbart. Läsarna får tolka författarnas resultat i artiklarna, det gäller främst kvalitativa artiklar då läsarna inte kan ta del av de intervjuades känslor, kroppsspråk eller tonlägen.

Skribenterna har tagit stor hänsyn till de forskningsetiska aspekterna. Inga artiklar som inte presenterade sina etiska ställningstagande eller hade etiskt godkännande användes i studiens resultat. På grund av det blev det ett bortfall av artiklar som hade kunnat besvara syftet men exkluderades på grund av etiska skäl. Skribenterna försökte under arbetets process hålla sig objektiva och avstå från att tolka resultat samt inte använda värdeladdade ord. Samtliga artiklar till resultatet är skrivna på engelska, vilket kan innebära en risk i att innebörden omedvetet förändras vid översättningen eftersom engelska inte är skribenternas modersmål. Det är något skribenterna tagit hänsyn till och försökt översätta så att innebörden är densamma. Eftersom det valda forskningsområdet är ett relevant ämne för vår tid och frekvent debatterat, innebär det att det finns det mycket åsikter om vad som anses rätt respektive fel. Det kan leda till att starka känslor väcks och på grund av det ville skribenterna hålla sig neutrala genom de begrepp som användes. I arbetet ville skribenterna inte på något sätt ta ställning till någon av dessa debatterade frågor.

Resultatdiskussion

Studios syfte var att undersöka ungdomars erfarenheter av missbruk med samtidig kriminalitet. I resultatet framkommer ungdomars erfarenheter samt hur dessa påverkar olika aspekter av ungdomens liv, vilka tematiserades. Temana är: från nöje till problem, den sociala arenans dubbla roll, förändrat beteende och psykisk ohälsa samt vård- och rättssystemets komplexitet. Utifrån deras erfarenheter blev det tydligt att flera livsområden påverkades av ungdomarnas missbruk och kriminalitet.

I resultatet framkommer det att ett gemensamt mönster är att ungdomarna fokuserar på de positiva aspekterna av narkotikaanvändningen och anser att dessa överväger det negativa. Däremot kommer konsekvenserna till slut i kapp dem, men då har ungdomarnas bruk redan blivit skadligt. Narkotikaanvändningen leder ofta till att ungdomarna involverar sig i kriminella aktiviteter för att underhålla sitt beroende. Det här är det tydligaste sambandet mellan hur narkotikaanvändning och kriminalitet samspekar. Till en början begås milda brott

som senare kan eskalera till grövre brottslighet. Brunelle m.fl. (2014) menar att grövre och mer frekvent brottslighet är kopplat till ett allvarligare missbruk. Resultatet visar att ett tyngre narkotikaanvändande snabbt leder till involvering i brottslighet hos ungdomar. När ungdomarna når en punkt i sitt beroende där inget är viktigare än drogen spelar det ingen roll vad som behövs göras för att få tag på droger för att undvika abstinensbesvären. Taylor (2011) framför i sin studie att ungdomar kan bruka narkotika för att fly från verkligheten som är fylld med problem. Det kan också vara ett sätt att hantera känslor av ensamhet och misslyckande. Familjesituationen är ofta problematisk och ungdomarna upplever inget stöd eller någon tröst hemifrån och vänder sig därför till narkotikan. Av resultatet att visa leder det frekventa narkotikabruket till mer frekvent och allvarlig brottslighet som ett sätt att hantera de känslor som Taylor (2011) konstaterar. Brunelle m.fl. (2014) poäng blir i det sammanhanget tydlig.

I resultatet redovisas det att en bidragande faktor till att ungdomen blir indragen i brottslighet och narkotikaanvändning är gruppsytryck från umgänget. Anderson (2018) menar att ungdomsåren är de svåraste och mest utmanande åren i en individs liv. Under dessa år försöker ungdomar hitta sin identitet. Ungdomarna kämpar dagligen med att hitta rätt väg genom livets prövningar, exempelvis skolsvårigheter, föräldrars krav, och att etablera sitt rykte bland jämlingar. Ungdomars hjärnor och förmåga att fatta beslut utvecklas under denna tid vilket gör dem sårbara för risken att hamna i trubbel. Ungdomarnas omgivning spelar en stor roll i hur hjärnan utvecklas (Anderson, 2018). I resultatet framkommer det att många ungdomar befinner sig i en miljö där de som begår brott eller brukar narkotika ses som förebilder. Det kan leda till att ungdomarna influeras till att involvera sig i de aktiviteterna eftersom det är det normala i deras omgivning. Trots att det vanligtvis är en övergående fas under ungdomsåren, finns ändå risken att fastna i ett skadligt mönster (Socialstyrelsen, 2013). Kwon och Han (2018) konstaterar att ungdomar är en mer utsatt grupp som löper större risk att utveckla ett narkotikamissbruk på grund av personliga och miljömässiga faktorer, till exempel gruppsytryck och nyfikenhet. Ungdomar som saknar sammanhang söker ofta efter ett och riskerar att hamna i grupper som har ett dåligt inflytande på individen. Att begå brott i grupp är vanligt i ungdomsåren och i samband med det är det inte ovanligt att bruka narkotika innan utförandet av brottet. Horyniak m.fl. (2016) menar att narkotika används för att öka nöjet och sensationssökande i samband med brottet samt att få modet till att utföra det. Det är även ett sätt att distansera sig från de negativa känslor som kunde uppstå i samband med brottet och gruppsytrycket. Den förändrade synen på narkotika och drogmarknadens etablering i sociala medier har lett till en större acceptans och normalisering av både konsumtion och försäljning av narkotika. I samband med att ungdomar ser attraktionen i de snabba pengarna lockas de till en livsstil med droger och kriminalitet, där ungdomarna erfar att de får ett sammanhang och får känna sig behövda.

Lerand m.fl. (2007) menar att trivsel i skolan är en skyddsfaktor när det gäller att avstå från att bruka och/eller sälja narkotika samt andra typer av brottslighet. Av resultatet att visa får många ungdomar inte den hjälp de behöver för sina svårigheter i skolan. Det kan leda till att ungdomar ger upp och i stället väljer att inte gå till skolan över huvud taget. Samtidigt kan det vara problematiskt för skolan att fånga upp och stötta eleven, om denne, på grund av narkotikabruk är frånvarande. Brooks m.fl. (2017) kopplar ungdomars missbruk till förmågan att sätta upp mål för och planera sin framtid. De menar att svårigheterna kan leda till ökat bruk av narkotika. Bristen på framtidstro kan relateras till de svårigheter som ungdomarna i resultatet rapporterar från skolan. Skolan har en viktig roll i ungdomars uppväxt eftersom det är en plats att socialisera, skapa identitet och bygga upp sin framtid. Det kan vara svårt för en ungdom att se en ljus framtid, eller planera sin framtid över huvud taget när uppväxten varit

präglad av svåra förhållanden. Lerand m.fl. (2007) lyfter att otrygga familjeförhållanden kan vara en riskfaktor för kriminalitet och narkotikaanvändning, vilket framkommer i resultatet. Negativa barndomsupplevelser, exempelvis, vanvård eller försummelse från vårdnadshavare kan leda till senare kriminellt beteende och narkotikabruk hos ungdomar. I Andersons (2018) studie hävdar ungdomarna att de inte skulle brukat narkotika ifall deras familjer hade varit pålitliga och brytt sig om dem. Författaren poängterar vikten av att som barn/ungdom ha någon som tar hand om dem och visar dem vad som är rätt och fel. Resultatet visar att i brist på stöttande vårdnadshavare kan ungdomarna vända sig till personer och grupper som ger dem gemenskap. I flera fall har dessa personer och grupper skadliga vanor som influerar ungdomen. Genomgående i resultatet uppmärksammas det hur ungdomarnas hälsa blir lidande på grund av deras egna samt umgängets skadliga vanor.

I resultatet konstateras det att narkotikabruk påverkar den psykiska hälsan. Av ungdomarnas erfarenheter framkommer det att narkotikan kan användas som ett sätt lindra ångest, stress och hantera traumatiska upplevelser. Ungdomarnas hälsa blir lidande för att de vänder sig till narkotika som sätt att behandla deras problem i stället för att söka professionell hjälp. Det kan dock vara en reaktion på deras erfarenheter av vården. I resultatet blir det tydligt att ungdomarna möter stora motgångar när de faktiskt söker hjälp. Motgångarna är som störst för de ungdomar som lider av ett missbruk och andra psykisk besvär. En instans kan sällan möta individens alla behov och därför hänvisas denne vidare. Erfarenheten är att ungdomarna då inte får hjälp alls, vilket leder till känslor av hopplöshet hos dem. Horigian m.fl. (2013) framhåller att ungdomar med samsjuklighet är en unik grupp som löper stor risk för framtida besvär om de inte får vård för sina problematiker. Det är en grupp i behov av mycket stöd för flera olika problem, som måste behandlas parallellt för en lyckad behandling, vilket sällan sker. I resultatet framkommer det ej huruvida ungdomarna har diagnosen substansbrukssyndrom eller endast ett odiagnostiserat skadligt bruk. Något som dock kan antas är att utifrån kriterierna i DSM-5 för substansbrukssyndrom kan ungdomarna i studien uppfylla flera kriterier för diagnosen om en utredning skulle genomföras. I Horigians m.fl. (2013) studie konstateras det att ungdomar som får hjälp för sitt missbruk visar på minskade symtom av andra psykiska besvär. Det är viktigt att se kopplingen mellan missbruk och den psykiska hälsan samt att dessa problem borde behandlas parallellt. Oavsett om en ungdom varit frihetsberövad eller mottagit heldygnsvård framstår bristen på eftervård som ett stort problem. Ungdomarna uppger en stor risk för återfall i missbruk och/eller kriminalitet, om de återvänder till sina gamla kretsar och umgängen. Ståhlberg m.fl. (2017) menar att tidigt missbruk ofta förknippas med återfall i kriminella beteenden och att bruka narkotika i tonåren är en riskfaktor för kriminalitet i vuxen ålder. Beteendet är svårt att bryta och leder till en ond cirkel trots ungdomars försök till förändring samt försök till att söka hjälp i tid.

Stora delar av resultatet kan kopplas till konsensusbegreppet hälsa. Genomgående är det tydligt hur ungdomars hälsa, utifrån Dahlberg och Segestens (2010) beskrivning, blir lidande på grund av deras narkotikabruk och kriminalitet. Det kan ses att narkotikabruket inte bara påverkar ungdomars fysiska hälsa, utan även det psykiska och sociala välbefinnandet. Av resultatet att visa har drogerna olika effekter på ungdomars hälsa och beteende, där vissa upplever att de blev lugnare och andra upplever sig mer våldsamma och paranoidea. Ur ett vårdvetenskapligt perspektiv är det viktigt för professionella att veta hur effekterna av narkotika kan ta sig i uttryck hos ungdomar. I resultatet kan det ses att ungdomarna sällan prioriterar sin egen hälsa då drogen var det viktigaste i missbruket. Skolan är en social miljö där ungdomar ska kunna känna sig trygga och utvecklas. I resultatet framkommer det att många av ungdomarna exkluderas, frivilligt eller ofrivilligt, från skolan vilket då kan leda dem till destruktiva sociala miljöer. Dahlberg och Segesten lyfter hur människan naturligt

söker efter sammanhang, det blir tydligt i resultatet hur ungdomarna, i sökandet efter gemenskap, upplever brist på stöttande vuxna. Därmed vänder ungdomarna sig till de enda som ser och accepterar dem. En annan aspekt av miljön är hem- och familjesituationerna. Ungdomarna i resultatets svåra uppväxt är något som både ungdomarna själv och Lerand m.fl. (2007) menar kan ha bidragit till de skadliga vanorna hos ungdomarna.

Begreppet människa ska, enligt Dahlberg och Segesten (2010), se till människan i sin helhet och inte skilja på det fysiska, psykiska och existentiella. Kopplat till det vårdvetenskapliga perspektivet behöver därmed hänsyn tas till ungdomen i sin helhet och dennes erfarenheter. I resultatet är hela ungdomen i centrum genomgående och deras erfarenheter är det centrala. Något som Dahlberg och Segesten menar är att människan har en fri vilja. Det är något värt att diskutera då utifrån resultatet är gruppsytryck en stor bidragande faktor till att ungdomarnas fria vilja kompromissas då de kan känna sig tvungna att delta för att accepteras. Med tanke på ungdomarnas ålder kan deras vilja också påverkas av vuxna i deras omgivning. Till en början valdes enbart begreppen hälsa och människa för att förstå och förklara fenomenen, men efter hand upptäcktes det att miljö också har en stor del i de undersökta fenomenen. Därav togs beslutet att lägga till begreppet miljö för att ytterligare förstå ungdomars missbruk och kriminalitet.

Resultatet i denna studie kan användas som ett underlag för att förstå ungdomarnas erfarenheter av sig själva i samband med missbruk och kriminalitet. Då resultatet tydligt lyfter vad för brister ungdomarna upplever inom vården bör denna kunskap tas vara på för att utveckla arbetet med denna målgrupp. Resultatet uttrycker tydligt deras erfarenheter och vad som kan ha lett ungdomarna till den situation de befinner sig i. Den här kunskapen kan hjälpa professioner att identifiera varningstecken, exempelvis skolk och avhopp från skolan, svåra familjesituationer och förändrat beteende. Fortsatt forskning kring narkotikamissbruk och kriminalitet som ett sammanhängande fenomen är av vikt då det är ett mer frekvent problem i dagens samhälle. Könsskillnader kring narkotikaanvändandet och kriminalitetens uttryck och effekter är även det ett forskningsområde som är värt att belysa, men som skribenterna valde att inte lägga fokus på.

Konklusion

Anledningen till att bruka narkotika var till en början för nöjets skull men skiftade sedan när problem uppkom. För att ha råd med sitt bruk började majoriteten av ungdomarna involvera sig i brottslighet. Vilken typ av narkotika som brukades påverkade brottets karaktär. Tyngre narkotika brukades vanligtvis i grupp i samband med att brott skulle begås. Umgängeskrets och familj kunde ha både negativt och positivt inflytande på ungdomens narkotikaanvändning och kriminalitet. Det skadliga bruket av narkotika förändrade ungdomarnas beteende och bidrog till försämrad psykisk hälsa. Ungdomarnas erfarenheter av vården var problematiska då det rädde stor förvirring och osäkerhet kring hjälpinsatserna. En tydlig gemensam erfarenhet hos ungdomarna var svåra och destruktiva familjeförhållanden, vilket kunde vara en orsak till deras narkotikabruk och kriminalitet. Att ungdomarna växer upp under trygga förhållanden med omsorgsfulla vuxna är avgörande för att undvika att utveckla ett destruktivt beteende. Även skolan är en miljö som behöver vara trygg för att ungdomen ska utvecklas positivt. Att ungdomar vänder sig till narkotika och ogynnsamma umgängen kan bero på att för höga krav ställs i skolan vilket resulterar i en känsla av misslyckande och hopplöshet. Skolan ska kunna tillgodose ungdomarnas behov och förhindra en negativ utveckling. Skolans arbete försvåras dock när ungdomen inte kommer till skolan. Ungdomar som inte får vård eller stöd för sitt missbruk och för sitt kriminella beteende riskerar att även i vuxen ålder vara fast i samma mönster.

Praktiska implikationer

När ungdomar börjar visa ett avvikande beteende är det viktigt att vuxna i deras omgivning, exempelvis, lärare och vårdnadshavare, uppmärksammar det och agerar. Skolan har en viktig roll i att uppmärksamma detta beteende. Avhopp var en stor riskfaktor för narkotikabruk och brottslighet och skolan behöver fler resurser för att kunna arbeta mer med att fånga upp eleverna i ett tidigt stadie och kunna bemöta deras behov. Med denna studie lyftes de ungas erfarenheter av de två fenomenen och visade på hur dessa samspelar. Resultaten kan användas för att få en djupare förståelse för ungdomarnas erfarenheter och hur vårdinstanser och rättsväsendet kan arbeta för att på bästa sätt hjälpa ungdomarna. Ur ett vårdvetenskapligt perspektiv är vikten av att behandla samt fokusera på ungdomens alla problematiker parallellt en central del i rehabiliteringen. I studien belystes också bristerna och komplexiteten i vården. Studien kan bidra till utvecklingen kring hur behandlingsinsatserna presenteras för ungdomar. Instanserna som arbetar med denna målgrupp kan ta till sig ungdomarnas erfarenheter av svårigheterna med att förstå hjälpinsatserna. Det krävs därför utveckling av att göra insatserna begripliga för ungdomarna för att de ska förstå vad och varför de får hjälpen.

Förslag till fortsatt kunskapsutveckling

Som tidigare lyfts i studien forskas det om dessa två ämnen separat alternativt om en viss typ av narkotika eller brottstyp. Forskning kring sambandet mellan brottslighet och narkotikaanvändning generellt behövs för att få en tydlig översikt över fenomenen som en helhet. En stor mängd av forskning fokuserar endast på cannabisanvändning och dess samband med brottslighet, dock krävs det ytterligare forskning kring de tyngre substansernas koppling till ungdomarnas brottslighet. Studien har lyft att ungdomar erfar brister i vården i samband med frisläppning. Mer kunskap behövs kring vad för hjälpinsatser som ungdomarna behöver efter frisläppning, för att kunna utveckla eftervården och därmed minska risken för återfall. Ungdomarnas egna erfarenheter behöver fortsätta lyftas för att på så sätt kunna applicera ett mer personcentrerat vårdarbete.

Referenslista

Adams-Thompson, E., Connelly, C., Thomas-Jones, D., & Eggert, L. (2013). School difficulties and co-occurring health risk factors: Substance use, aggression, depression, and suicidal behaviors. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*. 26(1): 74-84. DOI: 10.1111/jcap.12026

All European Academies. (2017). *The European Code of Conduct for Research Integrity Revised Edition*. <https://www.allea.org/wp-content/uploads/2017/05/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf>

American Psychiatry Association. (2013). *Diagnostics and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5*. American Psychiatry Association publishing.

Anderson, N. (2018). Working with Troubled Youth in Community, Mental Health and Justice Systems: The Mental Health Implications. *Issues in Mental Health Nursing*. 40(3): 278-280. DOI: 10.1080/01612840.2018.1486927

Asmussen-Frank, V., Thom, B., & Dich-Herold, M. (2020). "Some of us need to be taken care of": Young adults' perspectives on support and help in drug reducing interventions in coercive context in Denmark and the UK. *Drug: Education, Prevention and Policy*. 28(1): 17-25. DOI: 10.1080/09687637.2020.1771285

Aveyard, H. (2014). *Doing a literature review in health and social care: A practical guide*. (3. uppl.). Maidenhead: Open University Press.

Azad, A., & Ginner-Hau, H. (2018). Adolescent female with limited delinquency - at risk of school failure. *Children and Youth Service review*. 95: 384-396. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2018.11.015>

Baidawi, S., & Sheehan, R. (2020). Maltreatment and delinquency: Examining the contexts of offending amongst child protection-involved children. *British Journal of Social Work*. 50(7): 2191-2211. DOI: 10.1093/bjsw/bcz113

Beccaria, F., & Rolando, S. (2019). The role of critical moments in young offenders' drug using trajectories. *Drugs and alcohol today*. 19(3): 197-207. DOI: 10.1108/DAT-12-2018-0073

Brooks, M., Abebe, K., Miller, E., & Mulley, E. (2017). The Longitudinal Relationship Between Future Orientation and Substance Use Among Youth With Serious Criminal Offenses. *Journal of Adolescent Health*. 60(2): 11. DOI: 10.1080/10826084.2018.1441311

Brottsförebyggande rådet. (2020). *Kriminalstatistik 2019: personer lagförda för brott. Slutlig statistik*. https://www.bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa7065b4/1615294443666/Sammanfattning_lagforda_2019.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2020). *Skolundersökningen om brott 2019: om utsatthet och delaktighet i brott*. (Rapport nr. 2020:11). https://www.bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306dead/1606817015507/2020_11_Skolundersokningen_om_brott_2019.pdf

Brunelle, N., Tremblay, J., Blanchette-Martin, N., Gendron, A., & Tessier, M. (2014). Relationships between drugs and delinquency in adolescence: influence of gender and victimization experiences. *Journal of child & adolescent substance abuse*. 23(1): 19-28. DOI: 10.1080/1067828X.2012.735488

Carlsen-Landy, D., Bolton, C., Baronia, R., McMahon, T., Larumbe, E., & McGovern, T. F. (2019). A Study of Criminal History among Young Adults with Co-occurring Mental Health and Substance Use Disorders in Psychiatry Outpatient. *Alcoholism Treatment Quarterly*., 38(3):1–10. DOI: 10.1080/07347324.2019.1700861

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2017). *Drogutvecklingen i Sverige 2017*. (Rapport nr. 164). <https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-164-drogutvecklingen-i-sverige-2017.pdf>

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (April, 2020). *Vilken drog är farligast?* Hämtad 05/03/2021 från <https://www.can.se/fragor-och-svar/allmant-om-droger/vilken-drog-ar-farligast/>

Chouvy, P. A. (2019). Cannabis cultivation in the world: heritages, trends and challenges. *EchoGéo*, (48). DOI: 10.4000/echogeo.17591

Comiskey, C. James, P., & Smyth, B. (2020). Journeying with fear: Young people's experiences of cannabis use, crime and violence before treatment entry. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*. 33(2): 61-66. DOI: 10.1111/jcap.12267

Dahlberg, K., & Segesten, K. (2010). *Hälsa & Vårdande: I teori och praxis*. Natur & Kultur.

Drugsmart. (u.å.). *Om droger*. Hämtad 05/03/2021 från <https://www.drugsmart.com/fakta/vad-ar-en-drog>

ESPAD Group. (2020). *ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. EMCDDA Joint Publications. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Griffin, J. (1990). Substance abuse. I H. K. Walker., W. D. Hall., & J. W. Hurst (Red.) *Clinical methods: the history, physical and laboratory examinations*. (s. 922–923). Butterworths.

Fox, T., Oliver, G., & Ellis, S. (2013). The Destructive Capacity of Drug Abuse: An Overview Exploring the Harmful Potential of Drug Abuse Both to the Individual and to Society. *International Scholarly Research Notices*. 2013(450348). DOI: <http://dx.doi.org/10.1155/2013/450348>

Henricson, M. & Billhult, A. (2017). Kvalitativ metod. I M. Henricson (Red). *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. (s. 111-121). Studentlitteratur.

Horigian, V., Weems, K., Robbins, M., Feaster, D., Ucha, J., Miller, M., & Werstlein, R. (2013). Reductions in Anxiety and Depression Symptoms in Youth Receiving Substance Use

Treatment. *The American Journal of Addiction Psychiatry*. 22: 329-337. DOI: 10.1111/j.1521-0391.2012.12031.x

Horyniak, D., Dietze, P., Degenhardt, L., Agius, P., Higgs, P., Bruno, R., Alati, R., & Burns, L. (2016). Age-related differences in patterns of criminal activity among a large sample of polydrug injectors in Australia. *Journal of Substance Use*. 21(1): 48-56. DOI: 10.3109/14659891.2014.950700

Irwin-Rogers, K. (2019). Illicit drug markets, consumer capitalism and the rise of social media: A toxic trap for young people. *Critical Criminology*. 27: 591-610. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10612-019-09476-2>

James, P. D., Comiskey, C., & Smyth B. P. (2019). “Debt on me head” - A Qualitative Study of the Experience of Teenage Cannabis Users in Treatment. *Journal of Addictions Nursing*. 30(3): 211–218. Doi: 10.1097/JAN.0000000000000301

Karlsson, E-K. (2017). Informationssökning. I M. Henricson (Red). *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. (s. 80–97). Studentlitteratur.

Kwon, N. & Han, E. (2018). A commentary on the effects of methamphetamine and the status of methamphetamine abuse among youths in South Korea, Japan and China. *Forensic Science International*. 286(2018): 81-85. DOI: 10.1016/j.forsciint.2018.02.022

Lerand, S., Ireland, M., & Borowsky, I. (2007). A longitudinal analysis of the impact of family, school and neighborhood on criminal activity. *Journal of Adolescent health*. 49(2): 2. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2006.11.009>

Läkemedelsverket. (8 juni, 2020). *Cannabidiol – CBD*. Hämtad 01/04/2021 från <https://www.lakemedelsverket.se/sv/behandling-och-forskrivning/kopa-anvanda-och-hantera/kopa-medicin/kopa-medicin-pa-natet/cannabidiol-cbd>

Malone, M., & Hoffmann, N. (2016). A Comparison of DSM-IV Versus DSM-5 Substance Use Disorder Diagnoses in Adolescent Populations. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*. 25(5), 399-408. DOI: 10.1080/1067828X.2015.1049679

Rolando, S., Asmussen-Frank, V., Duke, K., Kahlert, R., Pisarska, A., Graf, N., & Beccaria, F. (2020). ‘I like money, I like many things’. The relationship between drugs and crime from the perspective of young people in contact with criminal justice systems. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 28(1): 7–16. Doi: 10.1080/09687637.2020.1754339

Rosén, M. (2017). Systematisk litteraturöversikt. I M. Henricson (Red). *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. (s. 375–390). Studentlitteratur.

Polit, D., & Beck, C. (2017). *Nursing Research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*. Wolters Kluwer Health.

SFS 1962:700. *Brottsbalken*. Stockholm: Justitiedepartementet

SFS 1964:167. *Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1968:64. *Narkotikastrafflagen*. Stockholm: Justitiedepartementet

Sharp, A., Young, M. S., & Moore, K. (2019). Relationship between substance use, bullying and other delinquent behaviours among High School students: A secondary analysis of the Florida youth substance abuse survey. *The journal of behavioral health services and research*. 46(4): 570-585. Doi: 10.1007/s11414-019-09649-5

Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A., & Shannon, D. (2013). *Unga och brott i Sverige: underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2020). *Barn och unga som begår brott - Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Statens Beredning för medicinsk och social utvärdering. (2015). *Att förebygga missbruk av alkohol, droger och spel hos barn och unga*. (Rapport nr. 243) https://www.sbu.se/contentassets/39d7bef539ef40559c0e9d6d7997d881/forebygga_missbruk_alkohol_droger_spel_barn_unga_2015.pdf

Ståhlberg, O., Boman, S., Robertsson, C., Kerekes, N., Anckarsäter, H., & Nilsson, T. (2017). A 3-year follow-up study of Swedish youths committed to juvenile institutions: Frequent occurrence of criminality and health care use regardless of drug abuse. *International Journal of Law and Psychiatry*. 50: 52-60. DOI: 10.1016/j.ijlp.2016.09.004

Sundin, E., Landberg, J., & Ramstedt, M. (2018). *Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak: en studie med fokus på beroende och problem från andras konsumtion i Sverige 2017*. (Rapport nr. 174). <https://www.can.se/app/uploads/2020/01/can-rapport-174-negativa-konsekvenser-av-alkohol-narkotika-och-tobak.pdf>

Sveriges Domstolar. (20 april, 2021). *Påföljder för unga*. Hämtad 30/04/2021 från <https://www.domstol.se/amnen/brott-och-straфф/straфф-och-pafoljder/pafoljder-for-unga/>

Taylor, O. (2011). Adolescent depression as a contributing factor to the development of substance use disorders. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. 21(6): 696-710. DOI: 10.1080/10911359.2011.583519

Usher, K., Jackson, D., & O'Brien, L. (2005). Adolescent drug abuse: Helping families survive. *International Journal of Mental Health Nursing*. 14(3): 209-214. DOI: 10.1111/j.1440-0979.2005.00383.x

World Health Organization. (1946). *Constitution of the World Health Organization*. <https://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf?ua=1>

World Medical Association. (1964). *WMA Declaration of Helsinki – Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*. <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Bilaga I

Sökvägar för systematisk informationssökning

”Adolescent females with limited delinquency – At risk of school failure.”

Databas Cinahl 27/1/2021	Sökord/ämne sord	Träffar	Lästa titlar	Lästa abstract	Lästa artiklar	Valda artiklar till resultatet
Sökning 1	Criminality	490				
Sökning 2	Criminal behaviour	2178				
Sökning 3	S1 OR S2	2572				
Sökning 4	Adolescents	142 426				
Sökning 5	Teenagers	6739				
Sökning 6	Young adults	307 109				
Sökning 7	S4 OR S5 OR S6	431 545				
Sökning 8	S3 AND S7	764				
Avgränsni ngar/Sökni ng 9	Peer review, 2016-2021, Adolescents, English	265				
Sökning 10	“Mental health”	150 086				
Sökning 11	S9 AND S10	39	39	5	2	1

”School difficulties and co-occurring health risk factors: Substance use, aggression, depression, and suicidal behaviors”

Databas Cinahl 5/2/2021	Sökord/ämne esord	Träffar	Lästa titlar	Lästa abstract	Lästa artiklar	Valda artiklar till resultatet
Sökning 1	“Mental health”	632 553				
Sökning 2	Signs	55 628				
Sökning 3	Symtoms	72				
Sökning 4	Youth	131 705				
Sökning 5	Teenagers	9614				

Sökning 6	Adolescents	499 723				
Sökning 7	S2 OR S3	55 697				
Sökning 8	S4 OR S5 OR S6	563 383				
Sökning 9	S1 + S7 + S8	1088				
Sökning 10	Risk factors	253 032				
Sökning 11	S9 + S10	198				
Avgränsningar	Peer review, English, 2011–2021	84	84	5	3	1

”“Debt on Me Head” A Qualitative Study of the Experience of Teenage Cannabis Users in Treatment.”

Databas Cinahl 3/3/2021	Sökord/ämne sord	Träffar	Lästa titlar	Lästa abstract	Lästa artiklar	Valda artiklar till resultatet
Sökning 1	Drug addiction	8957				
Sökning 2	Drug abuse	35 373				
Sökning 3	Substance abuse	57 918				
Sökning 4	S1 OR S2 OR S3	69 132				
Sökning 5	Criminality	493				
Sökning 6	“Criminal behaviour”	153				
Sökning 7	S5 OR S6	629				
Sökning	S4 AND S7	117				
Avgränsningar	Peer review, 2010–2020, Adolescents	29	29	13	4	1

”Maltreatment and Delinquency: Examining the Contexts of Offending Amongst Child Protection-Involved Children.”

Databas Cinahl 22/3/2021	Sökord/ämne sord	Träffar	Lästa titlar	Lästa abstract	Lästa artiklar	Valda artiklar till resultatet
Sökning 1	Drug abuse OR substance abuse OR drug addiction OR substance addiction	73 187				
Sökning 2	Experiences	374 569				
Sökning 3	Crime OR criminal OR illegal OR criminal behaviour	28 284				
Sökning 4	S1 + S2 + S3	457				
Avgränsni ngar	Peer review, English, 2010–2021, Adolescent	97	97	4	2	1

”I like money, I like many things'. The relationship between drugs and crime from the perspective of young people in contact with criminal justice systems.”

Databas Cinahl 22/3/2021	Sökord/ämnes ord	Träffar	Lästa titlar	Lästa abstract	Lästa artiklar	Valda artiklar till resultatet
Sökning 1	Crime or criminal or illegal or criminal behaviour	28 284				
Sökning 2	Experience or perspective or view or perception or attitude	892 492				
Sökning 3	Drug abuse or substance abuse or drug addiction or substance addiction	73 187				

Sökning 4	S1 AND S2 AND S3	912				
Avgränsningar	Peer review, 2016–2021, English, Adolescent	118	118	6	4	1

”The role of critical moments in young offenders’ drug-using trajectories.”

Databas Cinahl 30/3/2021	Sökord/ämnesord	Träffar	Lästa titlar	Lästa abstract	Lästa artiklar	Valda artiklar till resultatet
Avgränsningar	Peer review, 2011–2021					
Sökning 1	Young offender*	1466				
Sökning 2	Drug*	495 108				
Sökning 3	S1+ S2	196				
Avgränsningar	Peer review, 2016–2021	121	121	11	4	1

”Journeying with fear: Young people's experiences of cannabis use, crime and violence before treatment entry” & “Some of us need to be taken care of”: young adults' perspectives on support and help in drug reducing interventions in coercive contexts in Denmark and the UK.”

Databas Cinahl 28/3/2021	Sökord/ämnesord	Träffar	Lästa titlar	Lästa abstract	Lästa artiklar	Valda artiklar till resultatet
Sökning 1	TX drugs or substance abuse or drug addiction	1 166 419				
Sökning 2	TX crime or criminal or illegal or criminal behaviour or delinquency	74 761				
Sökning 3	AB youth or adolescent	140 246				

	s or young people or teen					
Sökning 4	experience or perspective or view or perception or attitude	893 689				
Sökning 5	S1 + S2 + S3 + S4	1349				
Avgränsningar	Peer review, English, 2019–2021, adolescent	136	136	12	6	2

Bilaga II

Översiktsanalys av vetenskapliga artiklar

Titel	Författare/ År	Syfte	Ansats/ metod	Urval/ Studiegrup p	Slutsats	Kvalitetsg ranskning
School Difficulties and Co-Occurring Health Risk Factors: Substance Use, Aggression, Depression, and Suicidal Behaviors	Adams-Thompson, Connelly, Thomas-Jones & Eggert 2013	Öka förståelsen av utsatta befolkningar, tidiga tecken på hälsorisker och effekterna av sociala sammanhang för att kunna förebygga detta.	Kvantitativa, insamlade data från undersökning	336 ungdomar, 14–18 år	Vikten av att utveckla interventioner som innehåller kontextuella effekter och identifierar vanliga anpassningsbara strategier för att dämpa samtidiga hälsorisker för utsatta ungdomar.	Hög
Adolescent females with limited delinquency – At risk of school failure.	Azad & Ginner-Hau 2018	Att ge en grundläggande beskrivning av unga dömda tjejer genom självrapporter om brottslighet, drog- och alkoholanvändning, skola, kamrater, familj och mental hälsa från ungdomarna.	Kvalitativ intervjustudie	138 tjejer 15–20 år	Vikten av att tidigt uppmärksamma och ingripa mot problem utöver kriminalitet hos dömda tjejer.	Hög
“Debt on Me Head” A Qualitative Study of the Experience of Teenage Cannabis Users in Treatment	James, Comiskey & Smyth 2019	Få en bättre förståelse för unga, hjälpsökandes erfarenheter av cannabisbruk	Kvalitativ intervjustudie	8 ungdomar, 15–19 år	Unga cannabisanvändare inom vård kan identifiera många negativa aspekter av deras bruk men är särskilt ambivalenta mot cannabis.	Hög
Maltreatment and Delinquency:	Baidawi & Sheehan 2020	Identifiera de vanliga relationella och	Kvantitativ, insamlad från undersökning	300 barn och	Studien bekräftar användbarheten av holistiska eller	Hög

Examining the Contexts of Offending Amongst Child Protection-Involved Children.		miljömässiga sammanhang med brottslighet av barn i ungdomshem och förstå vilka faktorer som var förknippade med brottsligheten i varje sammanhang.		ungdomar, 10–17 år	ekologiska modeller, som kan beakta individuella, miljömässiga och systemiska riskfaktorer för barnens brott.	
'I like money, I like many things'. The relationship between drugs and crime from the perspective of young people in contact with criminal justice systems.	Rolando, Asmussen-Frank, Duke, Kahlert, Pisarska, Graf & Beccaria 2020	Uppdatera och utveckla förhållandet mellan narkotikamissbruk och kriminella beteenden genom att utforska variationer inom ett gränsöverskridande urval av narkotikaerfarna ungdomar i kontakt med straffrättsliga system.	Kvalitativ, intervjustudie	198 ungdomar och unga, 14–25 år	Visar hur ojämlikheter fortfarande är starka när det gäller att förklara och använda narkotika. Samt hur riskerna med att engagera sig i narkotikamissbruk och kriminella beteenden också berör unga människor som kommer från relativt fördelaktiga familjer.	Hög
The role of critical moments in young offenders' drug-using trajectories	Beccaria & Rolando 2019	Utforska förhållandet mellan droganvändning och brottslighet genom att använda begreppet kritiska ögonblick som ett analytiskt verktyg.	Kvalitativ intervjustudie	41 ungdomar och unga vuxna, 15–25 år	Studien bidrar till att empiriskt förklara några av de många, möjliga kopplingarna mellan narkotikamissbruk och brottslighet i det mångfaldiga samtida sociala och institutionella sammanhanget, vilket gör det ännu mindre lämpligt att försöka avgränsa	Hög

					ett tydligt orsakssamband.	
Illicit Drug Markets, Consumer Capitalism and the Rise of Social Media: A Toxic Trap for Young People	Irwin-Rogers 2019	Att undersöka ungdomars involvering i illegala narkotikamarknader i England.	Blandad, både datainsamling och intervjuer.	38 ungdomar och 45 professionella	Läkemedelslagar, stora ojämlikheter, konsumentkapitalism och det relativt nya fenomenet sociala medier kombineras för att skapa en skadlig fälla som omsluter många ungdomar.	Medel/hög
"Some of us need to be taken care of": young adults' perspectives on support and help in drug reducing interventions in coercive contexts in Denmark and the UK.	Asmussen-Frank, Thom & Dich-Herold 2020	Beskriva de likheter som framkom från datan; likheter i upplevelser och perspektiv som uppstod trots skillnader i: typer av insatser, behandlings- och förebyggande metoder eller modeller som används inom insatserna, liksom skillnader i de bredare sociala och politiska systemen.	Kvalitativ, intervjustudie	68 ungdomar och unga vuxna, 14–25 år	Behov av system- och tjänstförändringar för att underlätta en bättre balans mellan att bygga individuell motståndskraft och tillhandahålla lämpligt, snabbt och tillfredsställande stöd inom en ”motståndsbyggande” miljö.	Hög
Journeying with fear: Young people's experiences of cannabis use, crime and violence before treatment entry.	Comiskey, James & Smyth 2020	Att försöka förstå uppfattningarna och upplevelserna av brott och polisarbete hos ungdomar som använde cannabis innan de fick behandling.	Kvalitativ, intervjustudie	8 ungdomar, 15–18 år	Ungdomars gemensamma rädsla och allvar av personliga och familjära skador. Föräldrar och yrkesverksamma måste ha en medvetenhet om pengar i hemmet och rollen för användning av substanser mellan generationer.	Hög

Bilaga III

Mall för kvalitetsbedömning av studie med kvalitativ metod

Kvalitetsbedömning			
2021-	Ja	Nej	Vet ej
Speglar artikelns titel innehållet?			
Finns det ett teoretiskt perspektiv?			
Är tidigare forskning beskriven?			
Är problemområdet tydligt presenterat och motiverat?			
Är syftet tydligt formulerat?			
Är metoden beskriven?			
Är metoden motiverad?			
Är kontexten presenterad?			
Är förståelsen redovisad?			
Är urvalet relevant (inklusions- och exklusionskriterier)?			
Är datainsamlingen tydligt beskriven?			
Är analysen tydligt redovisad?			
Är forskningsetiska aspekter redovisade?			
Svarar resultatet mot syftet?			
Är resultatet klart och tydligt?			
Diskuteras resultatet gentemot bakgrund?			
Finns det en "röd tråd" i artikeln?			
Diskuteras studiens svagheter?			
Diskuteras studiens trovärdighet?			
Diskuteras överförbarhet?			
Är slutsatserna relevanta utifrån studiens resultat?			
Granskningens sammanvägda bedömning av artikelns kvalitet	Låg	Medel	Hög

Bilaga IV

Mall för kvalitetsbedömning av studie med kvantitativ metod

Kvalitetsbedömning			
2021-	Ja	Nej	Vet ej
Speglar artikelns titel innehållet?			
Finns det ett teoretiskt perspektiv?			
Är tidigare forskning beskriven?			
Är problemområdet tydligt presenterat och motiverat?			
Är syftet tydligt formulerat?			
Finns en hypotes beskriven?			
Är metoden beskriven?			
Är statistisk metod adekvat?			
Är datainsamling tydligt beskriven?			
Är instrument valida och reliabla?			
Är populationen identifierad?			
Är urvalet representativt?			
Finns bortfallsanalys?			
Är analysen tydligt redovisad?			
Är forskningsetiska aspekter redovisade?			
Svarar resultatet mot syfte och hypotes?			
Är resultatet klart och tydligt?			
Diskuteras resultatet gentemot bakgrund?			
Finns det en "röd tråd" i artikeln?			
Diskuteras studiens svagheter?			
Diskuteras validitet och reliabilitet?			
Diskuteras resultatens generaliserbarhet?			
Är slutsatserna relevanta utifrån studiens resultat?			
Granskningens sammanvägda bedömning av artikelns kvalitet	Låg	Medel	Hög